

23 ian. 2025

24 ianuarie 1859, eveniment epocal în istoria poporului român

“Ziua cea mare a veacului”, “cea mai frumoasă zi a neamului românesc”, “ziua renașterii noastre naționale” e aprecierea ce s-a dat mărețului act istoric s-a săvârșit în 24 ianuarie 1859. În acea memorabilă zi se împlinea voința poporului român de a-și reface unitatea națională și statală pe vechea vatră strămoșească. Era ales un singur domn în două principate românești, se uneau sub domnia lui Alexandru Ioan Cuza două provincii românești, urmând a se înfățișa lumii europene sub denumirea de Principatele Unite ale Moldovei și Țării Românești. Remarcabilă victorie a celor ce simțeau și grăiau românește, istovitoare silință a cărturarilor din toate timpurile, uimitoare abilitate diplomatică a oamenilor politici, eforturile tuturor fiind canalizate spre atingerea unui ideal, Unirea Principatelor Române.

Trecerea a 166 de ani de la înfăptuirea actului unirii Moldovei cu Muntenia, nu scade din însemnătate multiplele valențe istorice ale acestui măreț eveniment, ci evidențiază cu mai multă claritate și vigoare aspirațiile multisekulare ale poporului român. Orele profesorilor de istorie

de altădată subliniau și insistau asupra unui important aspect ce definea actul istoric săvârșit la jumătatea secolului al XIX-lea. Unirea din 1859 s-a construit pe temelia de granit a comunității de viață economică, politică, culturală a originii comune de neam și limbă a poporului român, popor plămădit unitar în străvechea vatră a Daciei. Chiar dacă secole la rând urmașii lui Decebal și Traian au trebuit să trăiască despărțiți de impuse hotare, chiar dacă statele feudale de sine stătătoare au rămas aservite unor puteri străine, nu a lipsit din conștiința poporului ideea unității de limbă și de neam și nici acțiuni conștiente de apropiere între statele române.

Se punctează adesea ca mărturii scrise a conștiinței de neam și de limbă a poporului român cronicile cărturarilor români Grigore Ureche, Miron Costin, tabloul marilor condee istorice fiind completat succint cu mitropolitul Simion Ștefan, marele învățat Dimitrie Cantemir, reprezentanții Școlii Ardelene Samuil Micu, Gheorghe Șincai, Petru Maior și mulți alții. Însă uităm că înainte de scrierile acestora, prima manifestare a conștiinței de neam și limbă datează din secolul al XV-lea, când Ștefan cel Mare relatând în mesajul său către senioria venețiană detalii despre bătălia de la Războieni face referire la “cealaltă Țară Românească”(l’altra Vlachia). Deloc de neglijat sunt însemnările italianului Francesco della Valle care afla în 1532 de la călugării mănăstirii Dealul că locuitorii acestei țări își trag numele de la oștenii lui Traian. Despot Vodă, însuși, în 1561, consideră pe moldovenii descendenți ai romanilor. Abia câteva decenii mai târziu Grigore Ureche(1590-1647) și apoi Miron Costin(1633-1691) vor afirma în cronicile lor originea comună a moldovenilor, muntenilor și ardelenilor. “Numele cel mai adevărat autentic este rumân sau romanu, care nume acest popor l-a păstrat totdeauna între dâșii și același nume este dat îndeobște și muntenilor și moldovenilor și celor ce locuiesc în Transilvania” sunt însemnările Miron Costin. Tot el, în “De neamul moldovenilor, din ce țară au ieșit strămoșii lor” avea să lase posterității idei pline de noblețe: “locuitorii țării noastre, Moldova și Țara Muntenescă și românii din țările ungurești, toți un neam și odată descălecați sînt”. Stolnicul Constantin Cantacuzino(1639-1716) va exprima ideea latinității poporului român, în opera sa cea mai importantă, “Istoria Țării Rumânești dintru început”, susținând cu multă fervență nu doar originea romană a poporului nostru ci și continuitatea sa pe teritoriul Daciei. Amintim expresia “toți dintr-o fântână am izvorât”, alcătuire de cuvinte prin care stolnicul insista asupra ideii de origine comună și de unitate a poporului român și ne facem datoria a evidenția că și el îi numea “rumâni” pe cei ce trăiau în Ardeal și Moldova, argumentând apartenența la același neam prin limba vorbită. Continuator al operelor acestor cronicari, Dimitrie Cantemir(1673-1723) primul nostru învățat de talie europeană, scria “Historia Moldo-vlahica” susținând puritatea latină a moldovenilor și valahilor: “aceștia dară

mai sus pomeniți și în toată lumea cu nume nemuritoriu vestiți romani, sunt moșii, strămoșii noștri a moldovenilor, muntenilor, ardelenilor... ”. Și Școala Ardeleană a contribuit în mod deosebit la clarificarea ideii înfăptuirii unității naționale ridicând pe o treaptă superioară ideea unității celor trei provincii românești, în ciuda exagerărilor privind rolul elementului roman în formarea poporului român.

Rememorând faptele istorice ale înaintașilor noștri spunem cu mândrie că Mica Unire de la 1859 își va trage seva din rădăcinile viguroase ale unirii 1600, rotund an în care cele trei țări românești s-au unit sub sceptrul lui Mihai Viteazul, eroul național al tuturor românilor înfăptuind actul cel mai strălucit al evului mediu românesc. Unirea din ianuarie 1859 păstrează perpetuu ecouri ale mișcării revoluționare conduse de Tudor Vladimirescu, dar puțini dintre noi știu cuvintele ce le scria Divanului Țării Românești în 1821: “Mai cu dinadins trebuință urmează să aveți corespondență cu dumnealor boierii moldoveni, ca unii ce suntem de un neam, de o lege” jinduind “la un gând și un glas cu Moldova, să putem câștiga deopotrivă dreptățile acestor prințipaturi, ajutându-ne unii pe alții”. Nu peste mult timp, căci ce înseamnă 27 de ani în istoria unui popor, revoluționarii români de la 1848 proclamau ideea “triumfului dreptului asupra forței” anunțând “în numele revoluției române” dreptul la unitate și independență poporului român. Acesta este contextul în care a fost exprimat dezideratul lui Nicolae Bălcescu “vrem să fim o națiune, una puternică și liberă”! Scriindu-i lui Bălcescu în august 1848, Vasile Alecsandri arată dorința cea mai înfocată a moldovenilor: “Unirea Moldovei cu Valahia într-un singur guvern și sub aceeași constituție”. Iar masele transilvănene în adunarea de la Blaj din 1848 prin cunoscutul strigăt “noi vrem să ne unim cu țara” ceruseră și ele unirea cu frații de peste Carpați. Nu pot lipsi din expunerea de astăzi adevărul cuvintelor lui Mihail Kogălniceanu care aprecia (în august 1848) în “Dorințele Partidei Naționale în Moldova” că unirea Moldovei și Munteniei reprezintă “cheia de boltă fără de care s-ar prăbuși tot edificiul național”.

Putem spune fără să greșim că Unirea din iarna lui 1859 valorifica tot ceea ce poporul român acumulasese în 18 secole de vitejie, curaj, înțelepciune, diplomatie, dor de libertate și sete de neatârnare, aducea în prim plan sentimentul de unitate, năzuința de veacuri a tuturor românilor de a realiza “slobozenia din afară și dinăuntru”. Se impune să reținem că Unirea a fost realizată sub presiunea directă a maselor populare. Când ideea unirii a cuprins masele populare nici o forță internă sau externă nu a mai fost în stare să o oprească. “Unirea națiunea a făcut-o” reafirma Mihail Kogălniceanu la ședința Camerei din 9 februarie 1863, în fața reprezentanților

burgheziei și a moșierimii care-și atribuiau lor sau altor factori externi meritul în legătură cu realizarea Unirii. Desigur, în urma războiului Crimeei s-au creat condiții favorabile unirii, Unirea Principatelor devenind o problemă europeană. Desigur, marii oameni politici, diplomați abili, au știut să exploateze contradicțiile dintre marile puteri câștigând sprijinul Franței, Rusiei, Prusiei și Sardiniei. Ar fi însă greșit să se creadă că unirea Moldovei cu Țara Românească s-ar fi datorat unor cauze externe. Numai prin lupta poporului român unirea s-a putut realiza, frământările interne aducând pe ordinea de zi a Congresului de la Paris(februarie-martie 1856) dorința românilor, aspirațiile lor de unire devenind subiect de dezbatere europeană. Se decidea atunci consultarea dorințelor politice ale românilor prin intermediul unor adunări ad-hoc.

Dar după congres, lupta pe plan intern între unioniști și separatiști ia amploare tot mai mare în ambele principate, primii adunându-și forțele spre realizarea Unirii, ceilalți aliniindu-se cu puterile externe antiunioniste în încercarea a se opune mării schimbări. Încă din luna mai 1856 unioniștii din Moldova conduși de Mihail Kogălniceanu aveau să înființeze forme instituționale care să preia conducerea luptei pentru unitate națională, în acest sens creându-se la Iași un comitet central cu rol de organizare a activității a comitetelor asemănătoare din toate județele Moldovei. Comitetele unioniste luminau masele populare, acestea devenind tot mai conștiente de îndatoririle ce le revin în înfăptuirea acestui act național. Locuitorii ai ținutului Putna și ai orașului Focșani arătau la 18 iunie 1856 că dorința lor fierbinte este: “unirea ambelor principate Valahia și Moldova într-un singur stat cu numele de România” și cu o “constituție liberă potrivită cu trebuințele țării și o adunare obștească compusă din deputați aleși liberi din toate clasele sociale”. Adunări consacrate propagandei pentru unire au avut loc în lunile iunie – iulie 1856 în toate orașele Moldovei, la ele participând în număr mare orășeni, răzeși și țărani din satele vecine. Același deziderat îl vor avea și masele populare din Țara Românească unde fi vor constituite comitete de unioniști, păstrându-se o legătură permanentă cu cele din Moldova. Așadar și în Țara Românească găsim aceeași atitudine unionistă a maselor populare, mărturiile contemporanilor arătând “un consimțământ unanim pe toată cuprindere ei” în ceea ce privește “programa națională”.

Voința unanimă a românilor de unire odată împlinită ar fi condus la o modificare majoră a hărții politice în această parte a continentului, de unde și tentativa puterilor antiunioniste(Poarta, Austria) de a împiedica libera și corecta exprimare a doleanțelor românești. Așa s-a ajuns la un veritabil complot extern antiunionist, care a dirijat din umbră falsificarea grosolană a alegerilor pentru Adunarea ad-hoc de la Iași(vara lui 1857). Doar în Moldova boierii separatiști au decurs

la mijloace meschine și la mistificări pentru a împiedica libera exprimare a alegătorilor, făcând astfel să triumfe separatismul, listele electorale de alegeri pentru Divanul ad-hoc al Moldovei fiind falsificate. Cu toată teroarea dezlănțuită de reacțiune, masele orășenești și țărănești au reușit (prin proteste adresate Comisiei europene de la București) să determine marile puteri să anuleze alegerile. Deconspirarea falsurilor și hotărârea românilor de a-și afirma în mod deschis și unanim voința de unire au sporit intransigența puterilor prounioniste (Franța, Rusia, Prusia, Sardinia) care au procedat la ruperea relațiilor diplomatice cu Poarta Otomană (6 august 1857), apropiind Europa de pragul unui nou război. În cele din urmă alegerile falsificate au fost anulate, iar cele noi s-au soldat cu triumful de necontestat al unionismului. Iată explicația lapidară a marelui interes pe care îl suscita lucrările Adunărilor ad-hoc din principate, în mod deosebit ale celei de la Iași. La noile alegeri, imensa participare a maselor are ca rezultat înfrângerea separatiștilor, majoritatea voturilor fiind obținute de unioniștii. Această din urmă era voința maselor populare! Cum explică istoricii masiva implicare a sătenilor? Țărănimea reprezenta cea mai mare parte populației, de-a lungul anilor avusese de suportat toate greutățile provocate de jugul otoman dar și crunta exploatare a boierimii. Pentru țărănime unirea însemna în primul rând desființarea vechilor relații față de proprietarii de moșii, însemna ieșirea din starea mizerabilă a clăcășiei precum și posibilitatea de a trăi o viață mai omenească. Iată ce spuneau deputații țărănilor în propunerea lor citită în fața Divanului ad-hoc al Moldovei: “pe lângă cele mari dorinți care cu celelalte le-am arătat în Obșteasca adunare a țării, treapta locuitorilor pontășii cere ca pe viitorime săteanul să fie pus în rândul oamenilor, să nu fie ca până acum asemăluit cu dobitoacele necuvântătoare”. Pentru ei, Unirea care trebuia să se înfăptuiască constituia “întemeierea unui popor în care ei să fie tratați ca oameni”! Astfel se explică atitudinea, revolta categorică a maselor populare față de uneltirile separatiștilor. Atât în Divanul ad-hoc al Moldovei cât și în cel al Munteniei, deputații clăcăși și-au exprimat dorința de a vedea unirea “cât mai curând realizată în cugetarea și în inimile lor”.

Doleanțele exprimate de români prin adunările ad-hoc au fost supuse dezbaterii conferinței de la Paris (mai-august 1858) a reprezentanților marilor puteri garante, încheiată prin semnarea Convenției de la Paris (7/19 august 1858). Deși se hotăra ca Moldova și Muntenia să poarte numele de Principatele Unite, unirea era doar formală, căci se adopta o convenție conform căreia urma să se constituie o Comisia Centrală de unificare legislativă la Focșani și o Curte de Casație și Justiție. Principatele continuau să fie despărțite păstrând în fruntea lor doi domni, două guverne, două adunări. De asemenea, se fixau alegerile pentru adunările ce aveau să aleagă domnitorii din cele două principate. Problema unirii rămânea nerezolvată, aceste

prevederi reliefa încă o dată, cu claritate poporului român, dificultatea dacă nu imposibilitatea de a-și vedea împlinit idealul prin bunăvoința sau jocul de interese a puterilor străine. Prevederile Congresului impuneau în mod logic concluzia că numai prin luptă proprie, hotărâtă, unirea putea deveni realitate. Câtă dreptate avea Bălcescu scriind: “în zadar veți îngenunchia și vă veți ruga pe la porțile împăraților, pe la ușile miniștrilor lor. Ei nu vă vor da nimic, căci nici nu vor, nici nu pot. Fiți gata a vă lupta bărbătește căci prin lucrare și jertfire, prin sângele vărsat, poporul dobândește conștiința drepturilor și îndatoririlor sale”.

Concentrându-și eforturile în jurul constituirii și lucrărilor celor două adunări electivă, masele populare aveau să-și dovedească încă o dată curajul și înțelepciunea, capacitatea de a influența și de a determina mersul evenimentelor. Poporul român a găsit și de această dată calea pe care o avea de urmat. Hotărârea lui de a înfăptui Unirea s-a exprimat prin intensificarea acțiunilor cu caracter unionist în perioada ce a precedat deschiderii adunărilor electivă. Dejucând uneltirile antiunioniștilor adunarea electivă de la Iași alegea la 5 ianuarie 1859 ca domn al Moldovei pe colonelul Alexandru Ioan Cuza, un înflăcărat luptător al Unirii, unul din fruntașii revoluției de la 1848. Peste câteva zile unirea avea să devină un fapt împlinit, căci presiunea exercitată asupra adunării electivă din București nu avea alt scop decât acela de a asigura îndoita alegere a lui Al. I. Cuza. Relatări ale martorilor oculari ale evenimentelor din acele de neuitate zile de 22, 23 și 24 ianuarie 1859 fac să revie în fața noastră uriașă manifestație din Dealul Mitropoliei în care poporul “o mare vie ale cărei valuri abia se putea mișca, amenința să năvălească pe uși și pe ferestre în Cameră, că să-și susție drepturile principiului său”.

Dubla alegere a lui Cuza ca domn al Moldovei și al Țării Românești însemna de fapt Unirea. Înțelepciune, dinamism, inventivitate, inițiativă, iată tot atâția factori evidențiați de evenimentele din acele de neuitate zile de ianuarie 1859. Poporul român și conducătorii săi politici au știut să folosească cu maximum de eficiență contextul politic european și să pună marile puteri în fața faptului împlinit. În ciuda condițiilor deosebit de grele, forțele unioniste au dat evenimentelor un curs corespunzător năzuințelor întregii națiuni, făcând din Unire o problemă în realizarea căreia factorii interni au jucat rolul hotărător. La numai câteva zile după 24 ianuarie 1859 publicistul francez Saint Marc Girardin consemna în “Journal des Debats”: “trebuie să recunoaștem că această dublă alegere constituie un pas înainte către unirea completă a Principatelor Unite. Este mai ales un protest răsunător împotriva dezunirii, este o dovadă solemnă a perseverenței românilor în dorința lor națională.. Iată în sfârșit că reacționează singuri, iată că ei nu mai întrebă Europa ce trebuie să facem? Ei fac prin ei înșiși, fără să

consulte Europa ceea ce socotesc ei că trebuie făcut”. Multe alte astfel de relatări ale jurnaliștilor străini, toate aprecierile diplomaților străini aveau puncte de vedere comune, subliniind rolul determinant al poporului român în alegerea propriului destin și neputința puterilor europene a împiedica evoluția firească a acestui popor ce se dorea unit și independent.

Vorbim în fiecare an despre unire, pentru că e de datoria noastră să cinstim lupta plină de avânt a oamenilor obișnuiți de la orașe și sate, care însuflețiți de idealul făuririi statului național, nădăjduind la împlinirea năzuințelor lor de dreptate socială, au constituit forța hotărâtoare în lupta pentru unire. Vorbim în ianuarie a fiecărui an despre Unire, pentru că trebuie să omagiem chipurile luminoase ale patrioților unioniștii, oameni animați de dragostea fierbinte de țară și popor, politicieni sau scriitori care au înțeles cerințele vremii, s-au făcut exponenții năzuințelor poporului, situându-se în fruntea luptei pentru realizarea lor. În ianuarie 1859 românii au deschis larg drum către viitor. Statul național fusese creat, Europa era pusă în fața faptului împlinit, iar în istoria veșnică a națiunii se înscrieseră cu litere de aur unul din momentele cele mai mari ale dăruirii de sine a poporului român.

Mihaela Ochianu – Biblioteca Județeană “Nicolae Milescu Spătarul” Vaslui

Bibliografie: Oltea Rășcanu-Gramaticu – Alexandru Ioan Cuza și demnitatea națională(Editura Sfera, Bârlad, 2011); Magazin istoric(nr. 1/1984); Revista muzeelor și monumentelor(nr. 1/1979); Revista arhivelor(nr. 4/1983, nr. 1/1989); Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie “A. D. Xenopol”(vol. XXI, 1989); Studii și materiale de istorie modernă(vol. VII, 1983);